

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ДИДАКТИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА УМЕНИЕТО ЗА СЛЯТО ЧЕТЕНЕ НА СРИЧКИ И ДУМИ В 1. КЛАС ОТ ДЕЦА БИЛИНГВИ

Ненка Т. Кунчева

Основно училище „Христо Груев Данов“, село Розино

Резюме: В настоящата статия е представено приложението на дидактическа технология за подпомагане усвояването на уменията за четене (слято) на срички и думи чрез игровия подход. Представените игри са подходящи за всички деца, в това число и деца билингви от 1. клас. Целта на настоящата статия е да стимулира читателя да използва споделения опит в своята практика като учител или родител.

Ключови думи: звук, буква, игра, слято четене, български език.

APPLICATION OF DIDACTIC TECHNOLOGY TO DEVELOP THE SKILL OF BLENDED READING OF SYLLABLES AND WORDS IN 1. GRADE BILINGUAL CHILDREN

Nenka T. Kuncheva

„Hristo Gruev Danov“ Primary School, Rozino village

Abstract: This paper presents the application of didactic technology to support the acquisition of the skill of reading (fused) syllables and words through the game approach. The games presented are suitable for all children, including bilingual children in Grade 1. The purpose of this article is to stimulate the reader to use the shared experiences in his/her practice as a teacher or parent.

Keywords: sound, letter, game, fused reading, Bulgarian language.

Основно умение, което всички деца трябва да усвоят в 1. клас е слятото четене на срички и думи. За децата билингви процесът на изграждане и развиване на това умение е продължителен и изисква детето да се научи “да слива буквите в сричка, след това пък – да слива сричките в дума ... после се приучава да чете словосъчетания и кратки изречения ..., а накрая се съсредоточава върху плавно четене на кратки текстове“ (Танкова, 2016, стр.57). В повечето случаи децата билингви, постъпващи в първи клас имат ниско или нулево ниво на владение на български език. Поради това педагогическият специалист следва да намери начини и средства, чрез които да подпомогне процеса на овладяване на български език от тези деца.

Пред мен като учител на 1. клас (през учебната 2023/2024 година), състоящ се от 94 процента деца билингви (15 деца билингви - от ромски и турски етнос, от общо 16 деца в класа) стоеше нелеката задача да помогна на тези деца да усвоят уменията за слято четене на букви и срички. В началото на учебната година си поставих за цел всички 15 деца билингви (деца от ромски и турски етнос) от класа ми да:

- запаметят и възпроизвеждат с правилен изговор звуковете на буквите от азбуката;

- усвоят уменията за слято четене на букви в срички;
- усвоят уменията за слято четене на срички в думи;
- четат с разбиране изречения и кратък текст.

За да постигна тези цели, използвах в модифициран вид в своята практика *дидактическа технология за задължително избираема подготовка на ученици, слабовладеещи български език*. По принцип тази технология се прилага в часовете по разширено изучаване на български език и литература - ИУЧ (два учебни часа седмично) и допълва обучението по български език и литература в основните часове. Ползва се за деца билингви при обучението им по български език във втори клас.

Но в своята практика аз реших да приложа технологията в модифициран от мен вид в процеса на обучение по четене в първи клас. Не съм използвала специализирано помагало за четене, а игри, които са плод на моята педагогически опит. Игрите са провеждани основно в часовете по ИУЧ - БЕЛ. Модификацията ми се състои в това, че задължително в процеса на обучение по четене трябва да:

- има нагледност при запознаването с буквата и нейният звук - използване на картинки на предмети, плодове, животни, растения и други, съдържащи изучаваната буква и звук;
- се използват лигатури при свързване на буквите в срички (залавяне една за друга на буквите в сричка чрез "вълнички"- лигатури.);
- има онагледяване с картинки на думи, които детето билингви чете.;
- се използва звуково-буквен модел при работа с думи - с цел детето да запамети кои звукове са гласни и кои съгласни.;
- използване на играта като основен похват при четенето на срички и думи.

Игрите, които приложих в часовете по БЕЛ – ИУЧ, са играни основно в буквения период. В този период всяко дете се учи да „чете правилно думи в съответствие със звуковия им състав“ (Книга за учителя, 2016). Тоест детето трябва да умее да чете слято думи, без да добавя или изпуска букви, или да ги чете, разменяйки мястото им в думата. Това е трудно за децата билингви, които имат ниско или нулево ниво на владеене на български език. И затова превърнах трудното обучение в игра.

Игрите, представени по-долу, са приложени от мен в процеса на обучение по четене (слято) на срички и думи на деца билингви в 1. клас.

1.1. Игра за слято четене на букви в срички

Играта се нарича „*Кой звук съм аз и кои са моите другарчета ?*“.

Играта има за цел да помогне на децата да запомнят буквите и техните звукове, да ги подтикне да правят срички, които да четат правилно като четат слято буквите им.

Как се играе играта?

На дъската всяко дете рисува балон, в който записва буквата на звук по желание (без словосъчетанията дз, дж, ъо, ъо). След като всички деца изпишат буквите на звуковете, взети до момента, децата се разделят на 2 или 3 отбора. Всеки отбор има по 4-5 играчи. Всеки отбор има за задача да прочете звуковете на написаните букви и да образува срички с тях - сричките могат да се състоят от две или три букви. Когато отборите са готови учителят си избира по едно дете от всеки отбор и започва съревнованието - децата посочват буква, изговарят звука ѝ, след това посочват друга буква, изговарят

звука й и накрая изговарят сричката, която правят с изговорените букви. Печели онзи отбор, който състави най-много срички с написаните букви и изговори слято всяка съставена сричка.

Какво постигнах при използването на тази игра?

Децата билингви в класа успяват да произнесат правилно звуковете на буквите. Също така успяват и да образуват срички, които четат слято. В таблица 1 се виждат резултатите на децата билингви от класа при проиграването на тази игра - тук общият брой на съставените и прочетени срички е 120.

Таблица 1

Етнос/ брой деца	Отворени срички-съставяне и брой	Отворени срички (%)	Затворени срички-съставяне и брой	Затворени срички (%)	Слято и гладко четене	Буквуване и накъсано четене
турски/10	Да, 100	83 %	Да, 80	67%	Да	Не
ромски/5	Да, 100	83%	Да, 80	67%	Да	Не
български/1	Да, 120	100%	Да, 120	100%	Да	Не
Общо- 16 деца	Общо- 120 срички		Общо- 120 срички		-	-

1.2. Игра за слято четене на срички в дума

Играта се нарича „Свържи ме в дума и ме прочети”.

Играта има за цел да помогне на децата да образуват думи от срички, да четат слято сричките в думите, да разберат лексикалното значение на думите и да съставят изречения.

Как се играе играта?

На отделни листове залепени на дъската има написани срички - от две, три или четири букви. Децата са разделени на два отбора от по 4-5 играчи. Всеки отбор трябва първо да прочете сричките на дъската и след това с тях да образува думи (в помощ на децата за всяка дума, която трябва да съставят има картинна опора). Когато отборите са готови с думите учителят посочва по едно дете от отбор. Децата, които са избрани излизат на дъската и взимат тези листове със срички, които образуват дума. Дава се малко време за самостоятелен прочит на думата, след което всеки чете на глас пред останалите деца думата, която е образувал. След това всеки отбор получава 2-3 минути да състави изречение с думата, която неговият състезател е образувал и прочел. Печели този отбор, чиито състезатели са образували правилни думи, които са прочели правилно и са съставили граматически и смислово правилно изречение.

Какво постигнах при използването на тази игра?

Децата билингви от класа се справиха със съставянето и слятото четене на думи. В таблица 2 са показани резултатите от проиграването на играта - общият брой думи, които трябваше да се съставят е 15.

Таблица 2

Етнос/ брой деца	Брой съставени и правилно прочетени думи	Съставени и прочетени думи (%)	Буквуване и накъсано четене
турски/10	Да, 15	100%	Не
ромски/5	Да, 15	100%	Не
български/1	Да, 15	100%	Не
Общо- 16 деца	Общо - 15 думи	-	-

1.3. Други игри за четене на думи

Игра „Прочети ме правилно!“

Играта се играе индивидуално като всяко дете получава лист с думи, при които е отбелязана ударената сричка. Целта е детето да прочете думите си от листа правилно като спазва ударението. Играта не е за време. Печели детето, което правилно и без грешка е прочело думите си. На един лист има по 2-3 думи.

Какво постигнах при използването на тази игра?

Децата билингви в класа успяват да прочетат с подходящо ударение и сричкосливащо думи. В таблица 3 са представени резултати от проиграването на тази игра - тук всяко дете трябваше да прочете две думи.

Таблица 3

Етнос/ брой деца	Брой сричкосливащо и правилно прочетени думи	Брой неправилно прочетени думи- с накъсване,буквуване
турски/10	20 думи	-
ромски/5	10 думи	-
български/1	2 думи	-
Общо- 16 деца	Общо 32 думи	-

Игра „Прочети думите от верижката!“

Играта се играе индивидуално, като всяко дете получава лист с думи на верижка, тоест думите са залепени една за друга. Целта на играта е детето да отдели смислово думите, да разбере лексикалното им значение и да ги прочете правилно. На всеки лист има верижка от 4-5 думи. Играта не е за време.

Какво постигнах при използването на тази игра?

Децата билингви от класа успяват да разделят смислово и да прочетат сричкосливащо думите от верижката. В таблица 4 са показани резултатите от проиграването на тази игра - тук всяко дете трябва да отдели и прочете 4 думи.

Резултатите са показани в таблица 4.

Таблица 4

Етнос/ брой деца	Брой правилно разделени и прочетени думи	Брой неправилно разделени думи
турски/10	40	-
ромски/5	20	-
български/1	4	-
Общо- 16 деца	Общо 64 думи	-

Заклучение

За да се развие умението за слято четене на срички и думи при деца билингви е необходимо да се намери технология, която да е ефективна. В своята практика аз намерих и използвах по свой начин технология, която приложена чрез игровия подход помогна на децата билингви да развият умение за слято четене на срички и думи. В резултат на това тези деца постигнаха лично удовлетворение, повишиха увереността си и нивото си на владеене на български език. Това от своя страна им помогна да обогатят речника си, да развият устната си реч и да общуват свободно с останалите деца в училище.

Литература:

Танкова, Р. (2016). Методика на обучението по БЕЛ в началното училище. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“.

Димитрова, П. (2016). Книга за учителя по Български език и литература за първи клас. София: издателство „Просвета плюс“.